

Møllesøen

Hertug Hans opførte en mølle ved Sandbjerg og dannede Møllesøen ved at opføre en dæmning tværs over en lille vig. Vandet til møllen fik han fra Snogebækken ved at grave en kanal gennem højdedraget og Nydam Mose. På den tid har det været et enormt anlægsarbejde, og der fortælles stadig historier om, hvordan den strenge Hertug Hans fik det gennemført ved at tvinge bønderne til at arbejde hårdt for sig.

Møllen lå for enden af den lange mølledæmning, der i dag er flankeret af en allé af gamle sølvpopler, der glimter som sølv i vinden, når bladene viser deres sølvhvide undersider. Ved det restaurerede møllehus ses stadig fundamentet fra den gamle møllebygning. Søen er altid rig på fugleliv. Her yngler bl.a. grågæs, og om vinteren er søen tilholdssted for mange trækfugle.

Nydambåden

Ved en udgravning i mosen i 1863 blev der fundet tre store både samt en hel del oldsager fra år 200-400. Den ene af bådene, Nydambåden, var 23,7 meter lang og uden mast og sejl. Den har skullet roes af de 45 mænd, båden kunne rumme. Nydambåden regnes for et meget vigtigt fund, da den er en slags forløber for de senere vikingskibe.

Kort efter udgravning af båden brød krigen ud i 1864. Prøjsjerne forlangte båden udleveret og båden blev, sammen med andre fund fra mosen, fragtet syd for grænsen. I dag kan båden ses på Gottorp Slot i Slesvig sammen med andre spændende fund fra mosen. De to andre både gik tabt under krigen, bl.a. siges det, at noget af træet blev brugt som brænde i det lille hus i mosen. I huset fortælles nu om udgravningerne, og en pæl markerer findestedet i mosen.

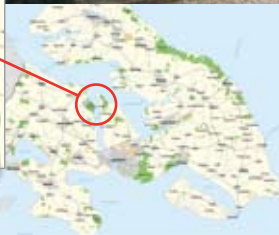
**GANG I SØNDERBORG
 KOMMUNE**

Sønderborg Kommune
 Fagcenter Sundhed og
 Fagcenter Natur, miljø og byg
 Rådhusvej 10
 6400 Sønderborg
www.sonderborg.dk

Nydamstien

Vandrerute

Nydamstien

Et væld af indtryk venter dig på den særdeles smukke tur ad Nydamstien. Turen går langs det snævre Alssund, hvor bøgetræerne vokser helt ned til kysten og læner sig faretruende ud over vandet, mens sejlskibene om sommeren glider stille forbi. Her er rigt på naturoplevelser, og flere steder på turen møder du historiens vingesus. I Sottrup Storskov er der spor fra krigen mod prøjserne i 1864, Sandbjerg Gods fortæller os om hertugdømmernes tid, og i Nydam Mose er den berømte Nydambåd fundet. Turen er så afvekslende, at de ca. syv km flyver forbi. Du kan lægge ud i Sottrupskov, ved Sandbjerg Slot, eller fra rasteplassen ved Nydam Mose.

Sottrupskov

Turbeskrivelsen i denne folder starter i den idylliske landsby Sottrupskov. Her er mange stråtækte huse og små hyggelige haver. Sammen med den flotte udsigt ud over Alssund sætter det os i en dejlig stemning allerede inden turens start. Fra P-pladsen er der udsigt til det fredede Arnkilsøre på Als, hvorfra man på lune forårsaftener kan høre den sjældne løvfrø kvække. I P-pladens nordlige ende er der en krigergrav fra 1864. I den krig blev soldaterne begravet, hvor de faldt, og derfor ligger der en del små krigergrave i området. Men turen starter i den anden ende, ved kroen. Efter bådebroen ligger en stejleplads, hvor fiskerne kan tørre deres garn.

Sottrup Storskov

Ved siden af trappen op til skoven vokser hvid hestehov. Planten vokser flere steder her på egnen, men findes ellers kun hist og her i resten af landet.

Sottrup Storskov er en varieret løvskov, der her på starten af turen har høje bøgetræer med et tæt anemoneflor i foråret. Her er også sumpede partier med ask og vandhuller, der er tætte krat, og der er åbne, dyrkede partier med levende hegn. Ofte kan man finde spor af grævling på stien, og der er da også en temmelig stor grævlinge-grav i skrånten lige ved siden af stien.

I skoven er der opsat redekasser til stor skallesluger, der naturligt yngler i hule træer. Kasserne har vist sig også at være velegnede til natugler.

1864-krigen

Her i skoven blev det endelige slag i 1864-krigen indledt. Efter slaget på Dybbøl Banke, den 18. april, lå de prøjsiske soldater i Sottrup Storskov og ventede på udfaldet af fredsforhandlingerne. Da de gik i hårdknude, satte prøjserne både i vandet,

sejlede over sundet for at gå til angreb på de danske soldater på Als. De til formålet gravede slisker i skrånten kan stadig ses flere steder i skoven, ligesom der er spor efter udgravede kanonstillinger.

Sandbjerg Gods

Sandbjerg Gods blev grundlagt af Hertug Hans den Yngre kort efter, at han overtog Sønderborg Slot i 1571. Hertug Hans er stadig berygtet for sin hårde fremfærd over for bønderne på godset. Det siges, at han skød en mand for at samle grene til brænde på godsets jord. En anden gang skal han have hængt syv bønder for at have stjålet kød, der senere viste sig at være kasseret, fordi det var fordærvet.

Den gamle hovedbygning lå på den anden side af Mølle-dammen, mens den nuværende hovedbygning blev opført i 1787-88 af Reventlow-familien, som overtog godset i 1673. Reventlow'erne var helt anderledes venligt stemt over for bønderne, og de foretog senere en udstykning af godset. Nu ejes bygningerne af Aarhus Universitet, der driver kursus-virksomhed her.

